

Leesverslag Karakter (F. Bordewijk)

Iris van der Heyden

© havovwo.nl (januari 2003)

Zakelijke gegevens

Titel: Karakter
Auteur: F. Bordewijk
Eerste druk: 1938

Korte samenvatting

De achttienjarig dienstbode Jacoba Katadreuffe heeft een kortstondige verhouding met de deurwaarder A.B. Dreverhaven. Uit deze relatie wordt een zoon geboren, genaamd Jacob Willem Katadreuffe. Jacoba weigert met Dreverhaven te trouwen en erkent hem niet als de vader van haar zoon. Zelfs zijn financiële steun weigert zij.

De kleine Jacob groeit op in een arme wijk van Rotterdam, zonder te weten wie zijn biologische vader is. Jacoba verdient wat geld met de verkoop van handwerk en zodoende kunnen ze naar een minder arme wijk verhuizen. Na de lagere school heeft Jacob verschillende baantjes en enkele jaren later neemt hij een sigarenwinkeltje in Den Haag over. Hiervoor leent hij geld bij de kredietbank, niet wetende dat zijn vader de eigenaar is. Op een dag komt zijn vader de sigarenwinkel bezoeken, samen met Mr. de Gankelaar. Om zijn zoon te harden, verklaart Dreverhaven de zaak failliet, moet Jacob zijn bezittingen verkopen en weer bij zijn moeder in Rotterdam gaan wonen. Bij de taxatie blijkt dat zijn bezit bestaat uit een serie boeken ter waarde van slechts vijftien gulden. Door dit geringe bedrag wordt het faillissement opgeheven. Jacob weet de sympathie van de curator, Mr. de Gankelaar, te winnen en krijgt, als hij 21 jaar is, een baantje als bediende op het advocatenkantoor van Mr. Stroomkoning. Het is een groot advocatenkantoor waar vijf naamborden naast de deur hangen. Als Jacob dit ziet, besluit hij dat hij zelf ook advocaat wil worden.

Met zijn eigen inkomen gaat hij op zichzelf wonen (op de zolder van de conciërge van het advocatenkantoor) en volgt hij een zelfstudie. Opnieuw vraagt zijn vader het faillissement van Jacob aan. Beseffende dat het zijn vader betreft gaat Jacob bij hem langs voor opheldering. Dreverhaven maakt voor zijn eigen zoon geen uitzondering; deze is immers ook debiteur en moet gewoon betalen. Hij biedt Jacob een mes aan, om hem dood te steken, maar Jacob weigert en verlaat het kantoor. De volgende dag treft Jacob een financiële regeling met Mr. Stroomkoning. Na al zijn schulden te hebben afbetaald trotseert Jacob zijn vader, door bij de Voorschotbank van Dreverhaven geld te lenen voor zijn studie. Jacob volgt bij het advocatenkantoor de personeelschef op die, op advies van Dreverhaven, geld heeft verduisterd. Kort voor het beëindigen van zijn studie, vraagt Dreverhaven opnieuw het faillissement van zijn zoon aan. Deze wordt echter afgewezen. Bij een ontmoeting biedt de vader zijn zoon opnieuw het mes aan. Jacob laat het echter in de put vallen, tot grote woede van Dreverhaven.

Jacob slaagt voor zijn staatsexamen en krijgt van alle medewerkers de felicitaties. Kort daarna trouwt Lorna te George, secretaresse bij het advocatenkantoor, met een andere man. Jacob zag zijn relatie met haar slechts als een manier om hogerop te komen. Lorna neemt ontslag. Later beseft hij dat zij zijn grote liefde was. In een simpele rechtszaak staan vader en zoon vervolgens tegenover elkaar. Hun laatste ontmoeting hebben zij als Jacob tot advocaat is beëdigd. Mr. Schuwagt maakt tegen de beëdiging op vier gronden bezwaar. Deze bezwaren worden echter nietig verklaard. Daarop stapt Jacob voor de laatste maal naar zijn vader toe. Op een koele en zakelijke manier maakt hij hem duidelijk: "Ik erken u niet meer als mijn vader, u bestaat niet meer voor mij."

Het verhaal eindigt met een merkwaardig voorval. Jacob vindt in de naaimand van zijn moeder een spaarrekeningboekje. Het blijkt dat zijn vader elke maand geld heeft gegeven aan zijn moeder. Al het geld komt hem, na haar overlijden, toe. Hij bedenkt dat zijn vader hem toch niet alleen heeft willen tegenwerken. Zijn vader verklaart dat hij het allemaal deed om zijn zoon te harden.

Leesverslag Karakter (F. Bordewijk)

Iris van der Heyden

© havovwo.nl (januari 2003)

Mening

gebeurtenissen

De gebeurtenissen in het boek doen erg realistisch aan. Maar als ik goed nadenk is het wel een onwaarschijnlijk verhaal. Iemand die zich opwerkt van niets naar advocaat... Lijkt me onwaarschijnlijk. Het is echter wel een mooi gegeven voor een verhaal. Ik heb zoiets nog niet meegemaakt. Er kwamen dus maar weinig herkenbare stukken in voor. Ik ken wel gevallen waarin mensen zich opwerken waarbij ze een aardig fortuin vergaren, maar in dit geval is er niet gestudeerd. De gebeurtenissen zijn verder best algemeen. Arme jongen uit een arme buurt, het gegeven wordt in veel films en boeken gebruikt. Het doet in dit boek echter niet sentimenteel aan. De beschrijving van de gebeurtenissen is zakelijk. Dat is duidelijk, de schrijfstijl van het boek is dan ook 'de nieuwe zakelijkheid'. Het leest zelfs niet ouderwets. Het boek heeft me aan het denken gezet over het feit dat een jongen uit het volk zonder gedegen opleiding door wilskracht en koppigheid zich opwerkt tot advocaat. Dat vind ik wel bijzonder.

Personen

Mijn mening over de personen is duidelijk: het zijn stuk voor stuk geïdealiseerde mensen. Ik kan me niet voorstellen dat je geen geld aanneemt als je het zelf nogal arm hebt. Ik kan me ook geheel niet identificeren met de personen. Ik weet niet of dat het verhaal ten goede is gevallen: misschien is dat juist wel de kracht van het verhaal. Ik denk namelijk dat niemand zo zou reageren als Joba Katadreuffe of Katadreuffe zelf. Ik vond Katadreuffe nogal sympathiek. Zo wordt hij ook afgeschilderd in het boek. Het gedrag van Joba en Dreverhaven irriteerde me, zelfs dat van Joba meer dan dat van Dreverhaven. Ik kon niet zo goed begrijpen dat Joba niets te maken wilde hebben met Dreverhaven. Ook kon ik me niet goed inleven in de relatie van Katadreuffe en Lorna te George. Ik vind het zelfs wel jammer dat 'het niets geworden is' tussen hen. Het overige personeel op het advocatenkantoor deed me ook wel sympathiek aan. De hoofdpersoon maakt constant ander beslissingen dan ik zou doen. Dan iedereen zou doen, en dat is misschien wel de kracht van het verhaal, misschien zou iedereen wel willen dat je zo beslissingen kon nemen.

Opbouw

Het verhaal was helemaal niet lastig om te lezen. Het viel enorm mee. De chronologische vertelwijze vind ik meestal niet echt spannend, maar omdat dit boek de spanning vooral van het verhaal moet hebben is dat ook niet nodig. Dat hoort ook wel bij de nieuwe zakelijkheid, gewoon niet moeilijk doen! Het open einde vind ik maar vervelend. Dat ligt niet aan het boek, want ik houd gewoon niet van open einden. Je blijft je afvragen hoe het verhaal nou daadwerkelijk zou aflopen. En daar krijg je geen antwoord op en dan blijf je met een vreemd gevoel zitten. Het vertelperspectief wisselde niet echt. Je zag het verhaal dan wel gedeeltelijk vanuit Katadreuffe, de alwetende verteller wist wel erg veel... Dat deed soms wel een beetje sentimenteel aan.

Taalgebruik

Het taalgebruik was makkelijk. De zinsbouw deed soms wel wat ouderwets aan, maar het stoorde niet. Zoals ik al zei past het taalgebruik bij de eenvoudige zinsbouw van de nieuwe zakelijkheid. Het taalgebruik was dus ook erg zakelijk. Niet erg beeldend, maar gelukkig laat mijn fantasie me niet in de steek. Dialogen kwamen maar zelden voor. En meestal betrof het een dialoog tussen Katadreuffe en zijn moeder, vader of chef. Er werd dan nooit veel gezegd...

Leesverslag Karakter (F. Bordewijk)

Iris van der Heyden

© havovwo.nl (januari 2003)

Verwerkingsopdracht

Zoek minimaal twee reproducties van kunstwerken bij het boek. Licht je keuze toe.

*Figuur 1 Victory Boogie Woogie
P.Mondriaan*

*Figuur 2 Liberation
M.C. Escher*

Het uitzoeken van twee schilderijen bij dit verhaal lijkt minder moeilijk dan het is. Ik wilde wel iets uit dezelfde tijdsgeslacht uitzoeken, en daar komt Mondriaan dan erg dichtbij. Nieuwe zakelijkheid. Dus simpel. Ik denk dat de Victory boogie woogie best in het katoor van Stroomkoning had kunnen hangen.

De bevrijding ('Liberation') van Escher vond ik er ook wel bijpassen. Ten eerste omdat ik iets van Escher bijzonder goed vind passen en Escher maakt bijzonder mooie dingen. Dit schilderij zou je kunnen opvatten als Katadreuffe's bevrijding van zijn vader en milieu.